

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Slovesné způsoby ve vedlejších větách kompletivních – kontrastivní korpusová analýza

Diplomantka: Bc. Kristýna Mezerová

Pracoviště: Ústav romanistiky FF JU v Českých Budějovicích

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.

Rozsah: 105 stran vč. bibliografie a vlastních příloh

Cílem předkládané diplomové práce je sledovat faktory, které vysvětlují konkurenci konjunktivu a indikativu ve francouzských vedlejších větách kompletivních (s. 8), a dále empiricky zkoumat, jakými prostředky čeština nahrazuje francouzský konjunktiv, resp. do jaké míry může být jeho ekvivalentem český kondicionál. (s. 9).

Teoretické základy práce se opírají o významné francouzské a české prameny. Hlavním východiskem pro analýzu použití konjunktivu byla Soutetova práce *Le subjonctif en français*, která operuje s lexikálně-sémantickými vlastnostmi členu řídicího vedlejší větu, s konceptem enunciační odpovědnosti (*prise en charge énonciative*) a s dalšími kontextovými faktory. Osou pro empirickou studii se staly právě jednotlivé lexikálně-sémantické typy řídicích výrazů (sdělování, vůle, potřeba, příkaz atd.), pro které si diplomantka vybrala vždy několik typických zástupců, které pak vyhledávala a analyzovala v korpusu Intercorp. Po metodologické stránce je postup zcela v pořádku a vede k relevantním závěrům, shrnutým na s. 97-100. Autorka mimo jiné konstatuje, že v praxi panuje v distribuci konjunktivu a indikativu menší pravidelnost, než by se dalo čekat: „Zejména pro významové rysy pravděpodobnosti a možnosti byly rozdíly v zastoupení obou způsobů menší, než by se dalo očekávat podle stanovených hypotéz. Z toho vyplývá, že hranice mezi nimi není pevně stanovena a volba tak záleží na preferenci a individuálním jazykovém vnímání každého mluvčího“ (s. 99).

Z uvedeného je zřejmé, že jde o velmi zdařilou diplomovou práci, ke které mám jen několik drobnějších diskusních či kritických poznámek.

Po metodologické stránce autorka narážela neustále na problém nepřesného taggování francouzských slovesných tvarů v korpusu Intercorp, kdy značky pro slovesné způsoby (indikativ, konjunktiv) byly taggerem přiřazeny chybně. Dezambiguaci neusnadňuje ani častá homonymie mezi tvary konjunktivu a indikativu. Stojí za zvážení, zda v takovém případě neomezit výzkum na vzorek takových sloves (resp. jejich tvarů), která homonymii mezi indikativem a konjunktivem nevykazují (lze je tedy identifikovat na základě formy) a zároveň jsou dostatečně frekventovaná.

Z hlediska interpretace výsledků by bylo možná na místě explicitně reflektovat fakt, že užívání konjunktivu je ve francouzštině výslednicí dvou navzájem propojených a soupeřících faktorů – jednak neuvědomovaného spontánního užívání jazyka a jednak vědomé aplikace preskriptivních pravidel. V závislosti na typu textu se pak jeden či druhý faktor dostává do popředí. Píše-li totiž autorka na s. 55 ohledně příkladu „*Je veux qu'on pourrait jouer un peu plus.*“, že: „zdrojem tohoto souvětí jsou ovšem titulky, které nemusí být vždy naprosto gramaticky správně“, myslí patrně správnost z hlediska preskriptivních gramatických pravidel; příprava titulků totiž bývá obvykle spíše pečlivá a sleduje vždy konkrétní komunikační funkci, vystižení určitého stylu, který se nemusí s preskriptivní gramatikou slučovat. K jisté reflexi tohoto problému směřuje až závěrečná věta celé práce na s. 100: „Francouzský konjunktiv je často, jak se zdá, ještě intuitivnější záležitostí, což poukazuje na skutečnost, že jazyk je především dynamickým nástrojem, jehož užívání, ač řízené určitými pravidly, závisí na individualitě mluvčího.“

Skutečně problematických tvrzení jsem v práci našel jen velmi málo, např.:

- a) Výčet gramatických kategorií u sloves na s. 10 („Jak ve francouzském, tak v českém systému sloves jakožto ohebného slovního druhu určujeme mluvnické kategorie osoby, čísla, času, vidu a způsobu (...)“) – chybí slovesný rod, francouzština nemá vid jako gramatickou kategorii.

- b) Na s. 17-20 autorka fundovaně představuje dvojitou možnost dělení vedlejších vět dle spojovacího výrazu a dle syntaktické funkce závislé věty, ale ve výčtu pak obě hlediska mezi sebou míchá, když věty dělí na: „**vztažné** (*subordonnées/propositions relatives*), **přísllovečné** (*subordonnées/ propositions circonstancielles*) a **kompletivní** (*subordonnées/propositions complétives*) (...) Vedlejší věty vztažné charakterizuje jejich připojení k větě řídící **pomocí vztažného zájmena** anebo méně často determinantu. (...) Vedlejší věty **přísllovečné** nebo také adverbialní (*adverbiales* podle M. Grevisse, A. Goosse, Nouvelle grammaire française, 1995: str. 365) v rámci souvětí nahrazují adverbialní **funkci přísllovečného určení**“
- c) U příkladu *Je možné, že by přišel.* (s. 41) v kontrastu k *Je možné, že přišel* (s. 40) vysvětluje český kondicionál jako sémantickou nuanci takto: „U druhého kondicionálního tvaru cítíme jistou sémantickou nuanci naznačující hypotetičnost děje podmíněného jinou skutečností, která by mohla být patrná z kontextu výpovědi, anebo vyjádřená podmínkovou větou. Tato sémantická hodnota je ale hodnotou přidanou, jejíž přítomnost z původní francouzské věty nevyplývá.“ Významový rozdíl obou českých vět vnímám mnohem ostřeji: vedlejší věta s kondicionálem implikuje nerealizovaný děj (=nepřišel), zatímco věta s indikativem je v tomto ohledu bezpříznaková (=možná přišel, možná nepřišel).

Po formální stránce je práce pečlivě zpracována a odpovídá požadavkům.

Závěr:

Předkládanou diplomovou práci doporučuji k obhajobě a hodnotím jako **výbornou**.

.....
doc. PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

V Českých Budějovicích, dne 5. června 2020